

COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ANTER VE DİĞERLERİ v. TÜRKİYE¹

(Başvuru numarası 55983/00)

KARAR

*İşbu versiyon, 2 Nisan 2009 tarihinde Mahkeme İç Tüzüğü'nün 81.
Maddesi'ne uygun olarak tanzim edilmiştir.*

STRASBOURG

19 Aralık 2006

KESİNLEŞME TARİHİ

23/05/2007

* *Hafıza Merkezi* tarafından çevrilmiştir.

Anter ve diğerleri v. Türkiye davasında,*Başkan*

Sir Nicolas BRATZA

Hakimler

J. CASADEVALL,

G. BONELLO,

R. TÜRMEEN,

K. TRAJA,

L. GARLICKI,

L. MIJOVIC,

Ve Bölüm Yazı İşleri Müdürü M. T.L. EARLY,

Katılımıyla Daire olarak toplanan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (dördüncü bölüm), 28 Kasım 2006 tarihinde gerçekleştirilen müzakereler sonucu aynı tarihte aşağıdaki karara hükmetmiştir.

USUL

1. İlk olarak, Başvuru, Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı yapılan (n° 55983/00) numaralı başvuru hakkındadır ve söz konusu başvuru kapsamında ilgili Devlette mukim Rahşan² Yorozlu ve Dicle Anter ile İsveç'te mukim Anter Anter ('Başvurucular') 22 Şubat 2000 tarihinde İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına Dair Sözleşme'nin ('Sözleşme') 34. Maddesi uyarınca Mahkeme'ye başvurmuşlardır.

2. Başvurucular, İstanbul'da bulunan S. Okçuoğlu tarafından temsil edilmiştir. Türkiye Hükümeti, ('Hükümet') Mahkeme önündeki usuli işlemler için bir temsilci atamamıştır.

3. Başvurucular özellikle babalarının yargısız infaz mağduru olduğu iddiasında bulunmuştur. İşbu suretle, Sözleşme'nin 2., 6., 13. ve 14. Maddelerini dayanak göstermişlerdir.

4. Başvuru, Mahkeme'nin dördüncü bölümüne tevdi edilmiştir. (İçtüzüğün 52. Maddesinin 1. Fıkrası) İşbu suretle, uyumsuzluğu görmeye görevli daire (Sözleşme'nin 27. Maddesinin 1. Fıkrası) İç tüzüğün 26. Maddesinin 1. Fıkrasına uygun olarak oluşturulmuştur.

5. 1 Kasım 2004 tarihinde, Mahkeme, bölümlerinin oluşturulmasına dair değişikliğe gitmiştir. (İçtüzüğün 25. Maddesinin 1. Fıkrası). Başvuru değişikliğe uygun olarak dördüncü bölüme tevdi edilmiştir. (52. Madde'nin 1. Fıkrası)

6. 7 Aralık 2004 tarihinde Mahkeme başvuruyu kabul edilebilir bulmuştur.

7. Başvurucular ve Hükümet davanın esasına yönelik olarak yazılı görüşlerini sunmuştur. (İçtüzüğün 59. Maddesinin 1. Fıkrası)

² 2 Nisan 2009 tarihinde Başvurucu Rahşan Anter Yorozlu'nun evlenmeden önceki soyadı olan ('Anter') 'in silinmesi suretiyle düzeltme yapılmıştır.

OLAYLAR

I. DAVANIN KOŞULLARI

8. Başvurucular, sırası ile 1948, 1950 ve 1945 tarihlerinde doğmuş ve Vasteras (İsveç), Muğla (Türkiye) ve Uppsala (İsveç)'de ikamet etmektedir.

9. 20 Eylül 1992 tarihinde, Başvurucu'nun babası Musa Anter, Diyarbakır'da davet edildiği bir Belediye festivalinde vurularak öldürülmüştür. Kendisine eşlik eden akrabası Orhan Miroğlu ise ciddi şekilde yaralanmıştır.

İfade tutanağında polislerin olay yerine geldiğinde Musa Anter'in cesedi ile karşılaştığı belirtilmiştir. Ağır yaralı olan Orhan Miroğlu saldırganın eşkâlini betimlemiş ve saldırganın kim olduğunu tanımadığını belirtmiştir. Olay yerinde yapılan arama neticesinde 13 fişek bulunmuştur. Cesedin konumu ve yakın çevrenin betimlendiği bir taslak çizilmiş ve ifade tutanaklarına eklenmiştir.

10. Aynı gün, maktulün vücudunda otopsi gerçekleştirilmiştir. Süphan Mete'nin beyanları doğrultusunda cesedin kimlik tespiti yapılmıştır. İşbu suretle, Musa Anter'in birkaç haftadır tehditlere maruz kaldığını ve 3 hafta önce silahlı kişilerin evine geldiğini belirtmiştir.

Otopsi raporuna göre Musa Anter'in vücudunda 5 kurşun yarası bulunmaktadır. Kurşun yaralarından biri yakın mesafeden, ikincisi 38 ile 42 cm olarak bilinen kısa namlulu silahlar bakımından uzak mesafeden meydana gelmiştir, geri kalan 3 kurşun yarası ile ilgili olarak ise atış mesafesi tam olarak tespit edilememiştir. Adli tıp uzmanı Musa Anter'in kurşun yaralanmaları sonucu öldüğü sonucuna varmıştır.

11. 21 Eylül 1992 tarihinde Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcısı, konu bakımından, *ratione materiae*, yetkisiz olduğunu ilan etmiş ve dosyayı Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi, Cumhuriyet Başsavcısı'na göndermiştir. ('Cumhuriyet Başsavcısı')

12. 22 Eylül 1992 tarihinde, polis, olay mahallinin yakınlarında bulunan kişilerin ve Musa Anter'in kaldığı oteldeki çalışanların ifadelerini almıştır. Resepsiyon görevlisi, Dijvar isimli bir kişinin olayın gerçekleştiği gece otele geldiğini ve otele Musa Anter ve Orhan Miroğlu ile birlikte ayrıldığını beyan etmiştir. İkinci çalışan, Dijvar'ın otelde görüldüğünü doğrulamıştır. Çalışanlar söz konusu kişinin belirli bir aksan ile Kürtçe konuştuğunu belirtmiştir.

13. 22 Eylül 1992 tarihli Adli Tıp raporuna göre olay yerinde bulunan 13 kovan aynı silahtan çıkmıştır.

14. 23 Eylül 1992 tarihinde polis tarafından dinlenen Orhan Miroğlu olay tarihinde 16.30 sularında Musa Anter'in konakladığı otele vardığını beyan etmiştir. Orhan Miroğlu bir arazi uyuşmazlığını çözmek amacı ile bazı kişileri beklediklerini ifade etmiştir. 19.30 sularında aralarında 25-30 yaşlarında bir erkek otelin lobisinde kendilerine katılmıştır. Musa Anter bu kişinin eşliğinde

üstünü değişmek üzere odasına çıkmıştır. Daha sonra ise üçü birlikte olay yerine yakın bir yere taksiyle gitmiştir. Musa Anter ile birlikte bu kişinin 25-30 metre gerisinden yürürken bu kişi aniden arkasını dönmüş ve ateş açmıştır.

15. Aynı gün polis taksi şoförünün ifadesini almıştır.

16. 23 Eylül 1992 tarihinde cinayeti işlediği varsayılan kişinin robot portresi çizilmiş ve basına dağıtılmıştır.

17. 25 Eylül 1992 tarihinde polis nezdinde verdiği ifadesinde, baş resepsiyon görevlisi olaydan bir gün önce 23.45 sularında Dijvar'ın otele geldiğini ve Musa Anter ile görüşmek istediğini, Musa Anter'in o sırada otelde olmadığını ve kendisini yarım saat sonra telefonla aradığını belirtmiştir. Baş resepsiyon görevlisi Dijvar'ın Kürtçe konuşurkenki aksanına dikkat çekmiştir.

18. 28 Eylül 1992 tarihinde Dijvar'ın aksanı üzerine bulgulardan hareketle polis Iraklı mültecilerin fotoğraflarını göstermek suretiyle kimlik tespiti çalışması yürütmüştür. İfadelere göre tanıklar fail olduğu iddia edilen kişi ile Türkiye'den ayrılan bir mülteci arasında benzerlik bulunduğu dikkat çekmiştir.

19. Bir polis memurunun cinayetin zanlısı olduğu yönünde yayınlanan iki haberi takiben, polis, cinayetin zanlısı olduğu iddia edilen kişi ile tanıklar arasında yüzleştirme gerçekleştirmiştir. 15 Kasım 1992 tarihli kimlik tespiti üzerine ifadelerde yüzleştirme sırasında hazır bulunan memurun olay günü görülen kişi ile aynı olmadığı belirtilmiştir.

20. 30 Nisan 1993 tarihinde Cumhuriyet Başsavcısı, Nusaybin'deki yetkililerden maktulün doğduğu köyde bulunan mallarından yararlanan kişilerin kimliklerinin tespit edilmesini ve ifadelerinin alınmasını talep etmiştir. Basında yer alan bir haberde, Musa Anter'in malvarlığına devrim vergisi ödemeyi reddetmesi ve İstanbul'a kaçması sebebi ile örgüt tarafından el konulduğu ifade edilmektedir.

21. 30 Ağustos ve 2 Eylül 1993 tarihinde, Akarsu Jandarması maktulün arazisini işgal eden kişileri ve köy evinde oturan kişilerin ifadesini almıştır.

22. 15 Haziran 1995 tarihinde, Cumhuriyet Başsavcısı, 21 Eylül 1992 tarihli ifadesini tekrar eden Orhan Miroğlu'nun ifadesini almıştır.

23. Aynı gün dinlenen Süphan Mete, Musa Anter'in devrim vergisi ödemeyi reddettiğini ve PKK (Kürdistan İşçi Partisi) tehdidi sebebiyle doğduğu köyü terk etmek zorunda kaldığını belirtmiştir. Süphan Mete, Musa Anter'in kamu makamları ile iş birliği yapmakla suçlandığını ve ölüm tehditleri aldığını beyan etmiştir. Olaydan bir gün önce PKK mensubu Dijvar isimli bir kişi Musa Anter'i telefon ile aramış ve görüşmek istemiştir. Olay günü, bu kişi telefon açmış ve hotele gelerek Musa Anter'i aramıştır. Süphan Mete ayrıca, Musa Anter ile bir aile ferdi arasında anlaşmazlık bulunduğunu belirtmiştir.

17 Aralık 1998 ve 14 Ocak 2000 tarihlerinde, Başvurucu Dicle Anter ilgili Cumhuriyet Savcısı'na soruşturmanın akıbetini sorumuştur. Savcı, soruşturmanın devam ettiği bilgisini vermiştir.

II. MAHKEME'YE SUNULAN BELGELER

25. Başvurucular, Başbakanın talebi ile Başbakanlık Koordinasyon ve Teftiş Kurulu Başkan Yardımcısı Kutlu Savaş tarafından hazırlanan Susurluk Raporu'nu³ Mahkeme'ye sunmuştur. Ocak 1998 tarihli bildirim takiben, Başbakan 11 sayfalık kısmı ile bazı ekleri hariç olmak üzere söz konusu belgeyi kamuoyunun dikkatine sunmuştur.

Raporun önsözüne göre, söz konusu belge adli bir soruşturma neticesinde hazırlanmamıştır veya soruşturmaya dair bir rapor değildir. Bilgilendirme amacıyla hazırlanmıştır, Türkiye'nin güneydoğusunda meydana gelen olaylar ile sınırlıdır ve hukuka aykırı bir şekilde çıkar sağlayan siyasi figürler, hükümet kurumları ve gizli gruplar olmak üzere üçlü bir ilişkinin mevcudiyetine dair şüpheleri doğrulamaktadır.

Raporda, suikastlar, tanınan veya Kürt siyasi hareketine yakın kişilerin öldürülmesi veya Devlet adına hareket eden itirafçıların gizli faaliyetleri, söz konusu bölgede terörizmin sona erdirilmesi için verilen mücadele ve bu kapsamda ortaya çıkan gizli ilişkiler gibi bir dizi olay analiz edilmektedir. Raporda, ayrıntılarıyla Güneydoğu'da yasadışı eylemlere karışan ve MİT (istihbarat teşkilatı) ile ilişkisi bulunan Ahmet Demir veya "Yeşil" olarak da bilinen Mahmut Yıldırım'a göndermeler yapılmaktadır.

(...) Yeşil'in nasıl bir kişilik olduğu; etrafına topladığı itirafçılarla haraç, gasp, haneye tecavüz, ırza tecavüz, soygun, öldürme, işkence, adam kaçırma vb. gibi çeşitli olayların faili olduğu bilinirken kamu otoritelerinin kendisiyle işbirliği yapmaya devam etmesini izah etmek güçlenmektedir.

MIT gibi saygın bir kuruluşun saygın olmayan kişileri de kullanmasını anlamak elbette mümkündür. (...) MİT "in Yeşil'i birçok kez kullanması gerektiği düşüncesi kabul edilemez(...)Antalya'da Metin Güneş adıyla, Ankara'da Metin Atmaca adıyla eylemler yapan ve Ahmet Demir adını kullanan Yeşil'in varlığı ve eylemleri hem MİT hem polis tarafından bilinmekteydi(...) Devlet sessiz kaldığı için meydan çetelere terk edilmiştir.

Yeşil'in ayrıca jandarmanın, çok sayıda korucu ve itirafçının aralarında olduğu JİTEM⁴ ile iş birliği içinde olduğu reddedilemez bir gerçektir. (...) Korucular ve itirafçılar, PKK ile mücadelede Güvenlik Kuvvetlerine büyük kolaylıklar sağlayarak etkili görev yapmışlardır. (...) Bu gruptan (JİTEM) iki kişi kamuoyunda olağanüstü tanınmıştır. Birisi, Binbaşı A. Cem Ersever, diğeri Mahmut Yıldırım – Yeşil – 'dir.

³1. 'Susurluk' Kasım 1996 tarihinde bir parlamenter, önceki İstanbul Emniyet Müdür Yardımcısı, Interpol ile aranan kötü bir şöhrete sahip aynı zamanda uyuşturucu taciri olan aşırı bir sağcı ve bu kişinin arkadaşının içinde bulunduğu bir aracın kaza yapması, üç kişinin ölmesi suretiyle vuku bulan bir olaydır. Bu kişilerin bir arada bulunması kamuoyunu farklı derecelerde birçok soruşturmanın açılmasını ve mecliste soruşturma başlatılmasını gerektirecek kadar rahatsız etmiştir.

⁴. Jandarma İstihbarat ve Terörle Mücadele birimi.

(...) Diyarbakır Emniyet Müdürlüğü'ndeki itirafında (...) M. G. (...) Musa Anter'in öldürülme olaylarını da bizzat A.Demir'in planlayıp uyguladığını beyan etmiştir.

(...) Devletin ilgili tüm kurumları bu iş ve eylemlerden haberdardır. (...) Söz konusu eylemlerde öldürülen şahısların özellikleri dikkate alındığında; OHAL bölgesinde öldürülen Kürtçü hareketine yakın kişiler ile diğerlerinin farkının ekonomik bakımdan arz ettikleri finansman gücü olduğu ortaya çıkmaktadır.

(...) Nitekim Musa Anter'in öldürülmesinden -tüm olayları tasvip edenlerin dahi- pişman olduğu tespit edilmiştir. Musa Anter'in silahlı bir eylem içinde olmadığı, daha çok işin filozofisi ile meşgul olduğu, öldürülmesinin yarattığı etkinin, kendisinin gerçek etkisini geçtiği ve öldürülme kararının hatalı olduğu söylenmektedir. (Adı geçenler hakkında bilgi Ek: 9'dadır⁵). Öldürülen başka gazeteciler de vardır. »

25. Rapor, güvenlik güçleri birimlerinin arasında koordinasyon ve iletişimin geliştirmesi, yasadışı faaliyetlere katılan güvenlik görevlilerin belirlenip işlerine son verilmesi, itirafçıların kullanımının sınırlandırılması, köy korucularının sayısının azaltılması, Özel Harekat Dairesi'nin güneydoğu bölgesi dışında kullanımının durdurulup polisle işbirliğinin sağlanması, şüpheli çeşitli olaylar hakkında soruşturmalar açılması, çetelerin ortadan kaldırılması ve uyuşturucu kaçakçılığının önlenmesine yönelik adımlar atılması ve son olarak Meclis Susurluk araştırmasının gerekli işlemlerin yapılması için ilgili mercilere yollanmasına yönelik öneriler ile sona ermektedir.

26. Başvurucular, Mahkemeye, Timur Şahan ve Uğur Balık'ın Eylül 2004 tarihinde yayınlanan *İtirafçı – Bir JİTEM'ci Anlattı* isimli kitabın bir örneğini sunmuştur. Kitapta, JİTEM nezdinde faaliyet gösteren itirafçı olduğu iddia edilen Abdülkadir Aygan veya Aziz Turan isimli bir kişinin anlatımlarına yer verilmiştir. İlgili kişi, aralarında Musa Anter'in de bulunduğu kendisi tarafından işlenen cinayetler dahil olmak üzere JİTEM'in örgütsel ve işlevsel yapısını anlatmıştır. İtirafçı olduğu iddia edilen kişi kendi anlatımlarında Musa Anter cinayetine dahil olduğunu belirtmekte ve olaya karışan kişilerin isimlerine yer vermektedir. İtirafçı olduğu iddia edilen kişi, Hamit isimli kişinin Musa Anter'i Hogir'in bulunduğu bir yere götürmek için taksi ile otelden aldığını ve Hogir'in infazı gerçekleştirmek üzere hazır bulunduğunu açıklamıştır. Operasyondan sorumlu Mahmut Yıldırım (bkz. yukarıdaki 25. paragraf) ve bir başka kişi uzak bir konuma yerleştirilmiştir. Yolda, Hamit'in planı değiştirmek zorunda kaldığını ve Musa Anter ve Orhan Miroğlu'nu öngörülen konumdan önce indirdiğini ve infazı gerçekleştirdiğini belirtmiştir. İtirafçı kendisinin ve Hogir'in operasyondan sorumlu kişiye sonradan katıldığını, Musa Anter'in öldüğünü radyodan öğrendiğini, Hamit'in daha sonra aralarına katıldığını ve Musa Anter'i öldürdüğünü doğruladığını beyan etmiştir.

⁵. Söz konusu ek kayıptır.

Kitabın ekinde hem Aziz Turan hem Abdulkadir Aygan adına resmi olduğu iddia edilen belgeler bulunmaktadır. Eklerden biri jandarma komutanlığı tarafından düzenlenen Abdülkadir Aygan'ın Mart 1993 tarihli maaş bordrosudur. Maaş bordrosuna göre bu kişi JİTEM tarafından atanan sivil bir ajandır.

Başvurucular ayrıca muhbir olduğu iddia edilen kişinin ifşa olduğu üzerine çeşitli gazetelerde yayınlanan çok sayıda makale sunmuştur.

III. İLGİLİ İÇ HUKUK HÜKÜMLERİ VE UYGULAMA

27. İlgili tarihte yürürlükte olan iç hukuk hükümleri ve uygulama *Mahmut Kaya c. Türkiye* (n° 22535/93, CEDH 2000-III) et *Kılıç c. Türkiye* (n° 22492/93, CEDH 2000-III) kararlarında açıklanmıştır.

HUKUKİ DEĞERLENDİRME

I. HÜKÜMETİN İLK İTİRAZI

28. Mahkeme, 7 Aralık 2004 tarihli kabul edilebilirlik kararında ceza hukuku yönünden çözüm yollarına başvurulmamasına yönelik istisnai durumun Başvurucunun Sözleşme'nin 2. Maddesi kapsamındaki şikâyete dair sorular ile yakından ilgili olduğu kararını hatırlatır ve işbu hususu esas ile birleştirir.

II SÖZLEŞME'NİN 2. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

29. Başvurucular babalarının yaşam hakkının ihlal edildiği şikayetinde bulunmuş ve babalarının Kürt hareketine yakın ideolojisi ve eylemleri sebebi ile yargısız infaz mağduru olduğunu vurgulamaktadır. Başvuruculara göre, babaları terörle mücadele adı altında Devletin diğer siyasi seçimleri arasından birinin kurbanı olmuştur. Başvurucular, aşağıda belirtildiği üzere Sözleşme'nin 2. ve 14. Maddelerini dayanak göstermektedir.

2. Madde

1. Herkesin yaşam hakkı yasayla korunur. Yasanın ölüm cezası ile cezalandırdığı bir suçtan dolayı hakkında mahkemece hükmedilen bu cezanın infaz edilmesi dışında, hiç kimsenin yaşamına kasten son verilemez.
2. Ölüm, aşağıdaki durumlardan birinde mutlak zorunlu olanı aşmayacak bir güç kullanımı sonucunda meydana gelmişse, bu maddenin ihlaline neden olmuş sayılmaz:

- a) Bir kimsenin yasa dışı şiddete karşı korunmasının sağlanması;
- b) Bir kimsenin usulüne uygun olarak yakalanmasını gerçekleştirme veya usulüne uygun olarak tutulu bulunan bir kişinin kaçmasını önleme;
- c) Bir ayaklanma veya isyanın yasaya uygun olarak bastırılması.

14. Madde

‘Bu Sözleşme’de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya toplumsal köken, ulusal bir azınlığa aidiyet, servet, doğum başta olmak üzere herhangi başka bir duruma dayalı hiçbir ayrımcılık gözetilmeksizin sağlanmalıdır.’

A. Tarafların İddiaları

1. Başvurucular

30. Başvurucular babalarının yargısız infaz kurbanı olduğunu tekrar eder. İddialarını desteklemek amacı ile Başvurucular, Susurluk raporunu ve Abdülkadir Aygan’ın anlatımlarını içeren kitabı dayanak göstermektedir. İlgili belgelerde ifşa edilen olaylara karşılık yetkililerin hareketsiz kaldığını ve bu kapsamda hiçbir soruşturma yürütülmediğine vurgu yapar.

2. Hükümet

31. Hükümet, Başvurucular tarafından ileri sürülen iddiaların dayanaktan yoksun olduğunu ve dosya kapsamında Musa Anter’in ölümünü kolluk güçlerine atfedebilecek herhangi bir unsur bulunmadığını belirtmiştir. Hükümet Susurluk Raporu’nun yargı yönünden bir değer arz etmediğini ve Türkiye’nin güneydoğusunda meydana gelen olaylar değerlendirilirken dikkate alınamayacağını ve özellikle Musa Anter’in ölümünden Devlet’in sorumlu olduğu sonucuna ulaşılamayacağını vurgulamıştır. Hükümete göre, Mahkeme, Musa Anter’in devlet tarafından görevlendirilen kişiler tarafından öldürüldüğü sonucuna ulaşırken söz konusu raporu dayanak gösteremez. Hükümet itirafçı olduğu iddia edilen kişilerin kitabında yer alan anlatımlar üzerine aynı değerlendirmede bulunmuştur.

32. Musa Anter’in hayatının korunmasına yönelik tedbirlerin alınması kapsamında pozitif yükümlülüğü bakımından ise Hükümet ilgili kişinin festivale katılan diğer kişilerden daha fazla risk altında olmadığını savunmaktadır. Bu bakımdan, Hükümet, Musa Anter’in otelde bulunduğu sıradaki davranışlarının kendisinin herhangi bir tehlike içerisinde olduğunu göstermediğine dikkat çeker. Bu sebeple, yetkililer Musa Anter’in hayatına yönelik bir tehlikenin var olduğunu bilmiyordu veya bilemezdi. Nitekim, Musa Anter polisten koruma talep etmemiş, kolluk güçlerine hayati bir korkusu bulunduğunu bildirmemiştir.

33. Hükümet ayrıca düzeni sağlamak için ülkenin bu bölgesinde çok sayıda kolluk gücünün mevcudiyetini ve kolluk güçlerinin PKK ve diğer örgütlerin şiddetli saldırılarını engellemek üzere zorlu bir görevi olduğunu vurgulamıştır.

34. Hükümet yaşam hakkının korunmasına yönelik yasal bir çevrenin bulunduğunu eklemiştir. Nitekim, ceza kanunu kapsamında cinayet yasaklanmıştır ve kolluk kuvvetleri, suçü önlemek ve soruşturma yürütmek ile görevlidir. Mahkemeler ilgili hükümleri uygulamak suretiyle yargılama yapmakta ve sorumluları cezalandırmaktadır.

35. Soruşturma ile ilgili olarak ise, Hükümet, yetkililerin soruşturmayı titizlikle ve uygun bir şekilde yürüttüğünü savunmaktadır. Gerekli bütün tedbirler ivedilikle ve etkili bir şekilde alınmıştır. Ölüm olgusunu aydınlatabilecek bütün şüphelilerin ifadeleri alınmış ve bütün ibareler çalışılmıştır. Hükümet ayrıca faillerin kimliğinin tespit edilememesinin etkili bir soruşturma yürütülmediği anlamına gelmediğini belirtmekte, soruşturmanın hala devam ettiğini eklemektedir.

B. Mahkeme'nin Değerlendirmesi

a) Musa Anter cinayeti bakımından

36. Mahkeme, ilgili 2. Maddenin 1. Fıkrasının ilk cümlesinin Devlet'in sadece kasıtlı ve hukuka aykırı bir şekilde kişilerin ölümüne sebebiyet vermekten kaçınma yükümlülüğü getirmediğini aynı zamanda yargı çevresi içerisinde bulunan kişilerin hayatını korumak üzere gerekli önlemleri alma yükümlülüğü getirdiğini hatırlatır. (bkz. *L.C.B. c. Birleşik Krallık*, 9 Haziran 1998 tarihli karar, *Yargılamaya Dair Rapor* 1998-III, p. 1403, § 36). Bu bakımdan, devletin yükümlülüğü öncelikli olarak kişilere karşı suç islenmesini önlemek, ihlalleri engellemek, ihlaller ile mücadele etmek ve ihlalleri cezalandırmak üzere uygulamaya yönelik mekanizma geliştirmek amacı ile etkili bir ceza hukuku mevzuatı oluşturmak suretiyle yaşam hakkını güvence altına almaktır. Bu aynı zamanda, Devlete, belirli durumlarda başkalarının suça yönelik eylemleri karşısında bireylerin hayatlarına yönelik tehditlere karşı korunması için gerekli önlemleri alma şeklinde pozitif bir yükümlülük getirmektedir. (bkz. *Osman v. Birleşik Krallık*, 28 Ekim 1998 tarihli karar, *Yargılamaya Dair Rapor* 1998-VIII, p. 3159, § 115, *Mahmut Kaya*, ilgili, § 85, et *Kılıç*, ilgili, § 62).

37. Günümüz toplumlarında, polisin görevini yerine getirirken karşılaştığı zorlukları, insan davranışlarının öngörülemezliği ve öncelikler ile kaynaklar açısından yapılması gereken işlevsel seçimler göz önüne alındığında, bu pozitif yükümlülüğün kapsamı, yetkili makamlara yüklenecek dayanılmaz ve aşırı bir yük getirmeyecek biçiminde yorumlanmalıdır. Bu çerçevede, Sözleşme bakımından, yetkililer, insan yaşamına yönelik olası her türlü hayati tehdidin ortadan kaldırılması amacı ile somut önlemler almakla

yükümlü değildir. Pozitif yükümlülüğün söz konusu olması için, yetkililerin, üçüncü kişiler tarafından suç teşkil eden fiillerde bulunulması sebebi ile şahıs ya da şahısların yaşamlarına yönelik gerçek ve yakın bir tehditin bulunduğunu bilmesi veya bilmeleri gerekmele beraber makul bir şekilde değerlendirildiğinde yetkililerin söz konusu tehlikeyi bertaraf etmek için kuşkuya yer bırakmayacak şekilde önlem almadıkları ortaya konulmalıdır. (Bkz. *Keenan v. Birleşik Krallık*, n° 27229/95, §§ 89-90, CEDH 2001-III, ve *Osman*, ilgili, § 116).

38. Mevcut davada, yakınlarının devlet görevlileri tarafından yargısız infaz kurbanı olduğu görüşünde olan başvuruçuların iddiaları somut ve doğrulanabilir deliller ile desteklenmemiştir. İddialar görgü tanıklarının beyanları veya başkaca deliller ile doğrulanmamıştır. Dolayısıyla, Musa Anter cinayetinin bir devlet görevlisi veya devlet görevlileri adına hareket eden kişilerce gerçekleştirildiği noktasında makul şüphenin ötesine geçilememiştir. Buna karşılık, faillerin yetkililer tarafından tanındığını düşündüren ciddi emareler bulunmaktadır. Bu bakımdan, Mahkeme, Susurluk Raporu'nda Musa Anter cinayetinin yetkililer tarafından gerçekleştirilmiş yargısız bir infaz olduğu yönündeki tespitleri hatırlatır. Raporda verilen bilgilere göre, yetkililer Musa Anter'in de olduğu üzere PKK sempaticisi olduğu kabul edilen kişileri ortadan kaldırmak üzere cinayetler işlendiğinin farkındadır. Hükümet tarafından belirtildiği üzere söz konusu raporun hukuki bir değeri veya delil mahiyeti bulunmamaktadır. Söz konusu belge Başbakanın bilgilendirilmesi suretiyle uygun önlemleri alması temelinde hazırlanmıştır. Dolayısıyla önemli bir belgedir.

39. Mahkeme, devlet tarafından görevlendirilen kişilerin herhangi bir cinayet olgusuna dahil olduğu noktasında Susurluk Raporu'nu esas almamaktadır. Buna karşılık, söz konusu belge ilgili dönemde itiraççıların, kontrgerilla grupların, bu kişilere rızaen yardım sağlayan kolluk kuvvetlerinin devletin çıkarlarına aykırı hareket ettiği kabul edilen kişileri hedef aldığı ilgili olaylar bakımından iddiaları doğrulayan ciddi emareler içermektedir.

40. Mahkeme bu sebeple yetkililerin Musa Anter'in hayatına yönelik tehlikeler karşısında koruma sağlamak suretiyle pozitif yükümlülüğünü yerine getirip getirmediği konusu üzerine karar vermelidir.

41. Hükümete göre, Musa Anter, olayların gerçekleştiği tarihte Diyarbakır'da bulunan herhangi bir kişiden daha fazla risk altında değildi. Mahkeme, Türkiye'nin güneydoğusunda meydana gelen olayların çok sayıda trajik olayların meydana gelmesi suretiyle mağduriyetlere sebep olduğunun farkındadır ve söz konusu dönemde kontrgerillaların PKK örgütünü desteklediğinden şüphelenilen kişileri hedef aldığı yönünde söylentilerin bulunduğunu hatırlatır. Bu dönemde Musa Anter gibi önde gelen birçok Kürt gazetecinin 'faili meçhul' cinayetlerin mağduru olduğu noktasında itiraz bulunmamaktadır. (Bkz. Yukarıdaki 25. paragraf; ayrıca bkz., diğerlerinin yanı sıra, *Yaşa v. Türkiye*, 2 Eylül 1998 tarihli karar, *Yargılama Raporu* 1998-

VI, p. 2440, § 106, et *Mahmut Kaya*, ilgili, § 89). Mahkeme, Kürt siyasi hareketine yakın tanınmış bir siyasi figür ve yazar olan Musa Anter'in uzun süredir devam eden faaliyetleri itibarıyla hukuka aykırı saldırıların hedefi haline geldiği noktasında ikna olmuştur. Bununla beraber, içinde bulunulan şartlar dikkate alındığında, riskin gerçek ve yakın olduğu söylenebilir.

42. Açıklanan bilgiler ışığında, yetkililerin söz konusu riskin muhtemelen devlet yetkilileri veya devlet yetkililerin bilgisi veya rızası dahilinde hareket eden kişi ve grupların faaliyetlerinden kaynaklandığını bildiği veya bilmesi gerektiği varsayılabilir. Susurluk Raporu, Başbakanlık kabinesine, yetkililerin PKK sempatisini olduğundan şüphelenilen kişilerin ve bu kapsamda özellikle Musa Anter'in ortadan kaldırılması amacı ile gerçekleştirilen cinayetlerden haberdar olduğu bilgisini vermiştir. Bununla beraber, 1993 yılında Meclis Soruşturma Komisyonu tarafından hazırlanan raporda kolluk kuvvetlerinin ülkenin güneydoğusunda gerçekleşen aydınlatılmamış birçok cinayete dahil olma ihtimaline dair bilgilere yer verilmiştir. (*Mahmut Kaya*, ilgili, § 91).

43. Mahkeme, yetkililerin, Musa Anter bakımından riskinin gerçekleşmesini önlemek için kendilerinden makul bir şekilde beklenebilecek her şeyi yapıp yapmadığını değerlendirmiştir.

44. Hükümet tarafından açıklandığı üzere, kamu düzenin sağlanması amacı ile ülkenin güneydoğusunda çok sayıda kolluk kuvveti bulunmaktadır. Mahkeme işbu hususta, kolluk kuvvetlerinin PKK ve diğer örgütlerin şiddetli saldırı karşısında zor bir göreve sahip olduğunu vurgular. Buna karşılık, Mahkeme, Hükümet'in saldırılar karşısında etkili bir koruma sağlayamayacağı bakımından ikna olmamıştır. Yetkililer, kolluk kuvvetleri ve talimatta bulunabileceği veya bilgileri dahilinde hareket edildiği iddia edilen gruplar olmak üzere çeşitli önleyici tedbirler alabilecek geniş imkanlarından faydalanabilirdi. Hükümet, kontrgerilla grupların varlığı ve devlet görevlilerinin söz konusu dönemde hukuka aykırı cinayetlere dahil olması bakımından Susurluk Raporu'nun yayımlanması öncesinde uygun önleyici tedbirlerin alınması amacı ile hareket edildiğine dair herhangi bir girişimden bahsetmemiştir.

45. Mahkeme, davanın kendine özgü koşulları ve Musa Anter'in kişiliğini dikkate alarak, yetkililerin Musa Anter'in hayatına yönelik yakın ve belirli bir riskin gerçekleşmesini engellemek amacı ile makul bir şekilde kendilerinden beklenebilecek önlemleri almadığı sonucuna ulaşmıştır. Dolayısıyla, Sözleşme'nin 2. Maddesi ihlal edilmiştir.

b) Soruşturmanın yetersiz olduğu iddiaları yönünden

46. Mahkeme, Sözleşme'nin 2. Maddesi kapsamında öngörülen yaşam hakkının korunması yükümlülüğü, 1. madde uyarınca "kendi yargı alanı içinde bulunan herkese Sözleşme'de belirtilen hak ve özgürlükleri tanıma[sı]" ile birlikte değerlendirildiğinde şahısların güç kullanımı sonucu öldüğü durumlarda etkili bir soruşturmanın yapılması anlamına geldiğini ve

etkili bir soruşturmanın yürütülmesini gerektirdiğini tekrar eder. (Bkz. *McCann ve diğerleri v. Birleşik Krallık*, 27 Eylül 1995, dizi A n° 324, p. 49, § 161, ve *Kaya v. Türkiye*, karar tarihi 19 Şubat 1998, *Yargılamaya Dair Rapor* 1998-I, p. 329, § 105).

47. Mevcut davada, olayların vuku bulmasını takiben soruşturma açılmıştır. Polis olay yerinde inceleme gerçekleştirmiştir ve üzerinde balistik inceleme yapılan 13 kovan bulmuştur. Olay yerinin bir krokisi çizilmiştir ve ifade tutanaklarına eklenmiştir. Ölen kişinin vücudunda otopsi gerçekleştirilmiştir. Çevrede bulunan kişilerin, otel personelinin ve taksi şoförünün ifadesi alınmıştır. Benzer şekilde, olayda yaralanan Orhan Miroğlu ve Musa Anter'in yakını olan Süphan Mete dinlenmiştir. Polis tarafından failin robot resmi çizilmiş ve basın ile paylaşılmıştır.

48. Yetkili resepsiyon görevlisinin Dijvar'ın aksanına yönelik ifadelerinden hareketle, polis, bir fotoğraf üzerinden kimlik tespiti çalışması yürütmüştür. Bir polisin cinayetin faili olabileceğine dair yayınlanan 2 haberi takiben tanıklar ile cinayeti işlediği iddia edilen polis yüzleştirilmiştir. Son olarak, maktulün maliki bulunduğu eşyaların PKK tarafından işgal edildiği üzerine çıkan makaleyi takiben savcılık tarafından maktulün ilgili malvarlığı üzerinde inceleme gerçekleştirilmiştir.

49. Buna karşılık, Mahkeme, yetkililerin olayların meydana gelmesini takiben ortaya çıkan ve Musa Anter cinayeti ile doğrudan ilgili olan bazı bilgilerinden faydalanmadığını gözlemlemektedir. Susurluk Raporu'nda kontrgerilla örgüt mağdurları arasında Musa Anter ismine sıklıkla atıfta bulunulduğu görülmektedir. Ancak, Hükümet Susurluk Raporu'ndaki bilgiler ışığında herhangi bir soruşturma faaliyeti içerisine girmemiştir. Mahkeme, *Mahmut Kaya* kararında (ilgili, § 105) kontrgerilla örgütlerin ve kolluk kuvvetlerinin dahil olduğu cinayetler ile ilgili olarak bir gazetede yayınlanan haber sonrasında Mahmut Yıldırım'ın bulunması amacı ile talimat verildiğini (Ahmet Demir veya 'Yeşil' kod adı ile tanınan) tespit etmiştir. Ancak, Mahkeme ilgili kararında polis tarafından hazırlanan raporların çelişkili olduğunu belirtmiştir. İlk olarak ilgilinin artık belirtilen adreste yaşamadığı ve ikincisinde ise söz konusu adresin bulunmadığı kaydedilmiştir. Buna karşılık, Mahkeme söz konusu durumun aydınlatılması amacı ile herhangi bir girişimde bulunulmadığını ifade etmiştir.

50. Bununla beraber, Hükümet, itirafçı olduğu iddia edilen kişinin anlatımlarını içeren kitabın yayımlanmasını takiben yetkililer tarafından söz konusu olaylara dair yürütülen soruşturma çalışmalarına dair herhangi bir açıklama yapmamıştır. Yetkililerin bilgi edinmek amacı ile ilgili kitabın yazarı ile iletişime geçmediği görülmektedir. Nitekim, ilgili kitapta yer alan bilgiler baştan sona asılsız ve kulaktan dolma olma olabilir. Ancak, söz konusu bilgiler Musa Anter cinayeti ile doğrudan ilgilidir. İtirafçı olduğu iddia edilen kişi cinayeti çevreleyen olaylara dair açıklamalar yapmakta ve dahil olan kişilerin isimlerini alıntılmaktadır. Yetkililerin söz konusu bilgilerin doğruluğunu araştırmak amacı ile harekete geçmesi gerekirdi. Zira,

söz konusu bilgilerin doğru olması halinde bu bilgiler, Musa Anter cinayetinin aydınlatılmasını sağlayabilirdi.

51. Yukarıdaki incelemeler dikkate alınarak, Mahkeme, başvuruların yakınının ölümü ile ilgili olarak yerel mercilerin yeterli ve etkili bir soruşturma yürütmediği sonucuna ulaşmıştır.

52. Mahkeme, Başvuruların, ceza mahkemelerine başvurma yükümlülüklerini yerine getirdiklerini belirtmiş ve Hükümet'in ilk itirazını reddetmiştir.

53. Bu suretle, Sözleşme'nin 2. Maddesi ihlal edilmiştir.

54. Mahkeme, Sözleşme'nin 14. Maddesi kapsamında ileri sürülen şikayetlerin 2. Madde kapsamında incelenen olgular ile aynı olduğu ve bu kapsamda ayrıca inceleme yapılmasına yer olmadığı kanaatindedir.

III. SÖZLEŞME'NİN 6, 13 VE 14. MADDELERİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

55. Başvurular babalarının yargısız infaz kurbanı olduğunu, babalarının davasının tarafsız ve bağımsız bir mahkeme tarafından görülme hakkından mahrum bırakıldıklarını ileri sürmektedir. Başvurular, cinayetten sorumlu kişilerin bulunmasına imkân veren etkili ve etkin bir soruşturma yürütülmediğini belirtmektedir. Başvuruların, şikâyetle bulunabilecekleri etkili bir hukuki çarenin bulunmadığı yönünde şikayetleri bulunmaktadır. İşbu suretle, Başvurular Sözleşme'nin 6. Maddesinin 1. Ve 2. Fıkrasına bağlı olarak 13. Ve 14. Maddelerinin ihlal edildiği görüşündedir.

56. Mahkeme, söz konusu şikayetleri aşağıda belirtilen Sözleşme'nin 13. Maddesi kapsamında incelemenin uygun olduğu görüşündedir.

'Bu Sözleşme'de tanınmış olan hak ve özgürlükleri ihlal edilen herkes, söz konusu ihlal resmi bir hizmetin ifası için davranan kişiler tarafından gerçekleştirilmiş olsa dahi, ulusal bir merci önünde etkili bir yola başvurma hakkına sahiptir.'

57. Hükümet, Başvuruların etkili hukuk yollarına başvuru imkanına sahip olduğunu ancak başvuruların bundan faydalanmadığını tekrar etmiştir.

58. Mahkeme, Sözleşme'nin 13. Maddesi'nin iç hukukta Sözleşme'deki temel hak ve özgürlüklerden yararlanılmasını sağlayacak bir hukuk yolunun varlığını garanti altına aldığını hatırlatır. Bu imkân, Sözleşme bakımından iç hukukta 'savunulabilir şikayetler' için etkili bir başvuru yolunun bulunmasını gerektirir ve her ne kadar Taraf Devletlerin işbu gerekliliği yerine getirirken belirli bir takdir marjı bulunmakta ise de Taraf Devlet uygun bir hukuki çare önermelidir. 13. Madde uyarınca meydana gelen sorumluluk başvuru yolunun Sözleşme kapsamında bulunduğu şikâyetin mahiyetine göre farklılık gösterir. Ayrıca, 13. Maddenin gerektirdiği hukuki çare, hukuken olduğu kadar uygulamada da etkili olmalıdır. Bununla birlikte, özellikle belirtilmelidir ki

hukuki çareye başvurulması Davalı Hükümet'in eylemleri veya ihmali sebebiyle engellenmemelidir. (Bkz, diğerleri ile birlikte, *İrfan Bilgin v. Türkiye*, n° 25659/94, § 156, CEDH 2001-VIII).

59. Mevcut deliller dikkate alındığında, Mahkeme, Başvurucuların babasının Devlet görevlileri tarafından veya ima edildiği üzere başka bir şekilde öldürüldüğü her türlü şüphenin ötesinde deliller ile kanıtlanamadığını belirtmektedir. (Bkz. Yukarıdaki 38. paragraf). Ancak, bu durum her zaman 2. Madde kapsamında yapılan şikâyeti, 13. Maddenin niteliği itibarıyla taşıdığı 'savunulabilir' amaçlardan mahrum bırakmamaktadır. (Bkz. *Boyle ve Rice v. Birleşik Krallık*, 27 Nisan 1988 tarihli karar, série A n° 131, p. 23, § 52, *Kaya*, ilgili, § 107, ve *Yaşa*, ilgili, § 113). Başvurucuların babasının hukuka aykırı bir şekilde katledildiğine itiraz etmek mümkün değildir. Dolayısıyla, ilgililerin 'savunulabilir bir şikâyetinin' olduğu yönünde değerlendirmede bulunmak mümkündür.

60. Bu nedenle, yetkililer, başvurucuların babasının ölümüne sebebiyet veren olayları etkili bir şekilde soruşturma yükümlülüğü altındadır. Yukarıda açıklanan gerekçeler doğrultusunda (bkz. Yukarıdaki 49-51. Paragraflar) 13. Maddeye uygun olarak cezai bir soruşturmanın yürütüldüğü yönünde değerlendirme yapılamayacağı için söz konusu gereklilik 2. Madde kapsamında yürütülmesi gereken soruşturma yükümlülüğünün ötesine geçmektedir. (Bkz *Kaya*, ilgili, § 107). İşbu husus, Başvurucuları babalarının ölümü bakımından etkili bir hukuki çareden mahrum bırakmıştır.

61. Dolayısı ile Sözleşme'nin 13. Maddesi ihlal edilmiştir.

IV. SÖZLEŞME'NİN 41. MADDESİNİN UYGULAMASI

62. Sözleşme'nin 41. Maddesi uyarınca,

'Eğer Mahkeme bu Sözleşme ve Protokollerinin ihlal edildiğine karar verirse ve ilgili Yüksek Sözleşmecî Tarafın iç hukuku bu ihlalin sonuçlarını ancak kısmen ortadan kaldırılabiliyorsa, Mahkeme, gerektiği takdirde, zarar gören taraf lehine adil bir tazmin verilmesine hükmeder.'

A. Tazminat

63. Başvurucular maddi manevi tazminat talebinde bulunmuş ve miktarın takdirini Mahkeme'ye bırakmıştır. Başvurucu Dicle Anter, babası tarafından yazılan tamamlanamamış bir dizi yayının bulunduğu ve babasının günlük bir gazetede editör olduğunu belirtmiştir.

64. Mahkeme, Başvurucuların maddi tazminat taleplerinin herhangi bir dayanağı olmadığını belirtmektedir. Bu sebeple, maddi tazminata hükmetmemektedir.

Buna karşılık, Mahkeme, ilgililerinin manevi zararının sadece ihlal kararı giderilemeyecek olduğunu kabul eder. Bu sebeple, Mahkeme, adil tazmin olarak Başvuruculara müştereken 25.000 Euro ödenmesine hükmeder.

B. Masraf ve Giderler

65. Başvurucular, herhangi bir rakam belirtmeksizin Mahkeme nezdinde yapılan masraf ve harcamalarının kendilerine geri ödenmesini talep etmiştir. Başvurucular, İstanbul Barosu'nun Asgari Ücret Tarifesi 'ne atıfta bulunan bir sözleşme sunmuştur. Ayrıca, Başvurucular tercüme masrafları karşılığı 100 yeni Türk lirası (yaklaşık 55 Euro) tutarında bir makbuz sunmuştur.

66. Mahkeme, Sözleşme'nin 41. Maddesi uyarınca makul miktarlarda yapılan gerçek ve zorunlu masrafları geri ödendiğini hatırlatır. (Bkz, diğerlerinin yanı sıra, *Nikolova v. Bulgaristan* [GC], n° 31195/96, § 79, CEDH 1999-II).

67. Mevcut bilgiler ve maddi olaya ilişkin içtihat dikkate alınarak, Mahkeme, Başvuruculara masrafları karşılığında müştereken 3.500 Euro ödenmesinin makul olduğu görüşündedir.

C. Gecikme Faizi

68. Mahkeme, gecikme faizi olarak Avrupa Merkez Bankasının marjinal kredi faizlerine uyguladığı faiz oranına üç puan eklenerek elde edilecek oranın uygulanmasının uygun olduğuna hükmetmiştir.

BU GEREKÇELERLE, MAHKEME, OY BİRLİĞİYLE,

1. Hükümetin ceza mahkemesine başvurulması yönündeki ilk itirazının reddine;
2. Savunmada bulunan Hükümetin, Sözleşme'nin 2. Maddesi bakımından Musa Anter'in hayatını koruyamadığına,
3. 3. Savunmada bulunan Hükümet'in yetkili mercileri tarafından Musa Anter'in ölümü ile ilgili etkili bir soruşturma yürütülmemesi sebebiyle Sözleşme'nin 2. Maddesinin ihlal edildiğine;
4. 4. Sözleşme'nin 13. Maddesinin ihlal edildiğine;
5. 5. Sözleşme'nin 14. Maddesi bakımından şikâyetin ayrıca değerlendirilmesine yer olmadığına;
6. a) Davalı Hükümet'in, Sözleşme'nin 44 § 2 maddesi uyarınca kararın kesinleştiği tarihten itibaren üç ay içinde başvuruculara müştereken, manevi tazminat olarak 25.000 Avro (yirmi beş bin Avro), masraf ve giderlerine karşılık 3,500 Euro (üç bin beş yüz Euro) ve işbu tutarlara ödenmesi gereken her türlü vergi masrafının eklenmesine, işbu

tutarların ödeme tarihinde geçerli olan kur üzerinden Türk lirasına çevrilerek ödenmesine:

b) Temerrüte düşülmesi halinde ve ödeme tarihine kadar, Avrupa Merkez Bankası'nın ilgili dönemde geçerli olan marjinal kredi faizine üç puan eklenmek suretiyle arttırılmasına:

7. Adil tazmin bakımından talebin artan miktarının reddine,

Karar verildi.

Fransızca dilinde tanzim edilen işbu karar, Mahkeme İç Tüzüğü'nün 77. Maddesi'nin 2. Ve 3. Fıkrası uyarınca 19 Aralık 2006 tarihinde yazılı olarak bildirilmiştir.

T.L. EARLY
Yazı İşleri Müdürü

Nicolas BRATZA
Başkan